

İsveç'te Hastane Kütüphaneleri

Bernard KELLNER

UNESCO'nun Macaristan temsilcileri, İskandinav ülkelerinde «kütüphane İdaresi» üzerinde yaptıkları bir gezide İsveç'in çeşitli kütüphanelerini gördüler ve bilhassa hastahane kütüphanelerinin çok tesiri altında kaldılar.

Organizasyon : İskandinav ülkelerinde hastahane kütüphanelerine kitap temini il halk kütüphanelerinin sorumluluğu altındadır. Büyük şehirlerde hastahane kütüphaneleri, genel il halk kütüphanesinin bir kısmı olarak, küçük şehirlerde ise bölge halk kütüphanesinin bir branşı olarak hizmet verirler. Göteborg gibi büyük şehirlerdeki büyük hastahane kütüphaneleri aksesyon, tasnif gibi teknik hizmetleri kendisi yapar; küçük şehirlerdeki kütüphaneler ise organizasyon, idare ve mali yönden doğrudan doğruya belediyelere bağlıdır. Belediyelerin her yıl 1800 isveç kronu vermeleri şartıyla, hükümet bu iş için aynı miktarda vermeyi taahhüt etmiştir.

İsveç'te hastahane kütüphaneleri, geniş ve günümüzdeki teknik gelişmeleri günü gününe takip eden çok iyi seçilmiş materyalleri ihtiva etmektedirler. Kitap koleksiyonları gayet geniş olup, yeterli ve kaliteli personele sahiptirler. Bir kaç misal bunu daha açık olarak gösterecektir.

1961 de Stokholm hastahane kütüphanelerinde toplam 86.200 cilt kitap olup, aynı yıl 608.400 kitap iare edilmiştir. Yine toplam olarak materyal temini için 83.400 isveç kronu sarf edilmiştir.

456 yataklı Halmstad hastahane kütüphanesinde 1961 de 3906 cilt kitap olup 22.329 iare yapılırken, Vasteras hastahane kütüphanesi 9612 cilt kitapla 31.272 iare yapmıştır. Malmö'deki hastahanelerin kütüphaneleri 1954 ten bu yana toplam olarak 14.500 kitaba sahip olmuştur.

Tabii olarak bu miktardaki kitapların tasnifi ve hastaların hizmetine sunulması yeter sayıda kalifiye ve tecrübeli perso-

nele ihtiyaç göstermektedir. Büyük kütüphanelerde mesleki bilgilere, özel yeteneklere sahip, istenilen standartlara uygun personel mevcuttur. Göteborg'daki Sahlgren hastahane kütüphanesinde 4 mütehassıs kütüphaneci, 3 belirli zamanlarda çalışan kütüphaneci ve bir de belirli zamanlarda çalışan idareci hizmet etmektedir. Daha küçük hastahanelerde hastalara hizmet merkezi kütüphane personelinin yardımı ile yürütülür. Hastahane kütüphaneleri için uygun şartların seçimi ve modern hizmet için istenilen şartları temin etmek, diğer yerlerde olduğu gibi, İsveç'te de bir çok problemler doğurur ve kütüphane idarecileri bu problemleri çözmek için epey zorluk çekerler.

Göteborg'daki hastahane otoritelerinin kütüphane için 200 m². yer ayrışı bunun için en güzel bir misaldir. 95 m². lik açık raf iare kısmına ilâveten, 1 depo, 3 personel çalışma odası, mecmua okuma odası, personel için mutfaklı bir de kantin vardır. Bu kütüphane Göteborg Halk kütüphanesinin bir bölümü olup Şehir Sağlık Teşkilâtı Hastahanesine ve sanatoryum kütüphanelerine ilâveten, Sosyal Refah Komisyonunun kontrolü altında bulunan bütün kütüphanelerden sorumludur.

Bibliyoterapi : İsveç'te müzmin hastalıkların kitaplarla tedavisi eskidenberi süregelen bir çalışmadır. Okumanın tedaviye etkisinden ve kitapların psikolojik tesirlerinden yararlanarak bir çok kitaplar yazılmış, bir çok klinik çalışmaları yapılmıştır. Okumanın sadece can sıkıntısını önlemekle kalmadığı, aynı zamanda iyi seçilmiş bir kitabın sinir zafiyeti geçiren hastaları sakinleştirdiği bir çok araştırmalarla tesbit edilmiştir. Okuma, hastanın merakının yeniden uyanmasını sağlar. sadece kendini ve hastalığını düşünmesine mani olur. Sadece o an için de olsa hastayı sıkıntılarından uzaklaştırır, rahatlatır, neşelendirir. Sıhhatin tekrar kazanılmasını etkiler, hastanın normal bir görünüş kazanmasına yardımcı olur ve ıstırap içindeki bedbin bir hastayı bir kere daha hayatın yaşanmağa değer olduğuna ikna eder. Bir hasta için iyi bir kitap okumak en iyi meşguliyettir.

Goteborg direktörü Sjögren Hakon «Hasta doktor ve kitaplar» adı altında bibliyoterapik metodlar ile ilgili bir analiz neşretmiştir.

Hastahane kütüphanelerinin kitap koleksiyonları : Yukarıda bahsedilen hususlardan dolayı hastahane kütüphanelerinin koleksiyonlarının tanzimi sis-

temli bir şekilde yapılır ve büyük çapta dikkati gerekli kılar. Birçok durumlarda hastaya bir kitap tavsiye edilmeden veya verilmeden önce doktorun fikirleri ve düşünceleri öğrenilme-
lidir. Bu hususta bazı ölçüler bile konulmuştur. Hastahanelerde had safhadaki hastaların tedavisinde kütüphane umumiyetle her yatak için 3 kitap bulundurur. Hastaların uzun müddet kaldıkları hallerde bu adet her yatak için 5'ten 8'e kadar çıkarılmaktadır. Eldeki listelere göre her 100 yatak için en aşağı 66 kitap gerekmektedir. Yırtılma ve eskime sebebiyle her sene 100 yatak için tahminen 35 yeni kitabın temin edilmesi icap etmektedir. Büyük kütüphaneler için bu rakamlar —zaruret halinde— azaltılabilir. Hastahane kütüphaneleri eczacılık üzerine çalışmışların ve hemşirelerin yetişmeleri için gerekli kitapları da ihtiva eder. Hastahane kütüphanesini ziyaret, çalışma programları içerisinde ve ilgili doküman-
ter filmler göstermek de hizmet gayeleri dahilindedir. Hastahane kütüphanelerinin pikapları da vardır ve plâkla lisan kurslarından yalnız hastahane personeli değil, aynı zamanda hastalar da —özel koşullarda— istifade ettirilirlir. Ödünç verme hizmetindeki formaliteler en aşağı seviyeye indirilmiştir. Hastalara yapılan iarede verilen kitap

adedinin kaydı dışında hiçbir işlem yapılmaz. Bunun neticesinde kazanılan zaman da itina, hastalara kitap seçimlerinde rehberlik etmek gibi daha mühim işlere ayrılır. Bu sistemin, uygun ve çabuk olmasına rağmen, bazı belli mahzurları da vardır. Özellikle, iare edilmiş kitaplarla ilgili istekleri karşılamak imkânsızdır.

Kütüphanecilerin meslekî

eğitimi : Hastahane kütüphanecisi sadece meslekî eğitim görmüş bir kimse olmayıp, aynı zamanda —aşırı hassasiyet göstermemek şartıyla— hastalarla samimi olarak ilgilenen kurnaz bir psikolog ve hastalara karşı iyi davranan bir kişi olmalıdır.

Kütüphanenin personel hacmi tabii şartlara dayanır. Belirli nizamlarla, he hasta haftada en az bir kere ziyaret edilir. Tecrübeler göstermiştir ki bir kütüphaneci bir saatte 20 - 25, günde 100 hastayı ziyaret edebilir. Hassasiyet ve fizikî güç isteyen bu tip işler için 3 veya 4 saatten fazla zaman harcanmaz, zaten günlük işler en azından bir saat hazırlık istemektedir. Geri kalan zaman da yatağında yatmayıp kütüphaneye gelebilen hastalarla, hastane personeli için harcanmaktadır. Yatakta yatmayan 250 hasta için haftada bir saatten fazla hizmet yapılamayacağı tesbit edilmiştir. Her türlü teknik hizmetler merkezi

halk kütüphanesinden yapılmak şartıyla, bir kütüphaneci haftada 600 - 650 hastaya hizmet edebilmektedir.

Mesleki amaçlarla hastahane kütüphanelerinin merkezi halk kütüphanelerinin yönetimi altında bulunmaları bir kaidedir. Bununla beraber, hastahanelerin kütüphaneler için lâzım olan malzeme ile mobilya, raf, daktilo v.s. gibi malzemeler hususunda karar verme yetkileri vardır.

Özel malzemeler : İsveç Hastahane kütüphanelerinin kitapları özel malzemeleri ve bilhassa kendi trakları¹ ile taşımaları göze hoş görünmektedir. Bu traklar çok sayıda ve ağır kitapları sessizce ve hızla taşımaktadırlar.

Hastahanelerin çeşitli kısimlarında iare edilen kitapların konması için özel kutular vardır. Modern hastahanelerde hastaların başucundaki komodinlerde kitap koymak için özel kısımlar yapılmıştır. Çocuk felci ve buna benzer hastalığı olan ve kımıldamaması gereken hastalar için A. Gavrjusjov tarafından yapılan «Bibliyoskop» okuma makinaları vardır. Bunlar, hastalar tarafından oturularak, yaslanarak ve odayı karartmadan kullanılabilirler. Okumağa yardımcı olan diğer aletler sayfa

döndürücüler, büyülteçler v.s.dir.

Kitapları tanıma : Hastaların okumalarını sağlamak için kütüphaneler reklâm vasıtalarına müracaat ederler. Bunların arasında kütüphanenin açık olduğu saatleri gösteren ilânlar, kütüphane trakının gelişini bildiren programlar, hastahane ve halk kütüphanesinin hizmetlerini gösteren broşürler, kitap tavsiye listeleri, ya hastahane kütüphanesi tarafından ya da Bibliotekstjanst hastahane servisi tarafından hazırlanır. Sene nin kitaplarının katalogu ise kitapçılar tarafından hazırlanır ve neşredilir.

Körlere hizmet : İsveç kütüphaneleri körlere hizmet konusuna özel bir ihtimam göstermektedirler. Körlere için konuşan kitaplara ve Braille yayınlarına ilâveten Malmö de düzenlenmiş kütüphane cemiyetleri vardır. Braille kitaplarının posta yoluyla dağıtımı bütün ülkede ücretsiz olarak yapılmaktadır. Konuşan kitaplar konusunda ise büyük bir gelişme kaydedilmiştir. L. N. Ericson tarafından bulunmuş ve Norveçli mühendisler tarafından geliştirilmiş kolayca kullanılabilen teypler körlere çok yararlı olmaktadır. Konuşan kitaplar Körlere Cemiyeti tarafından serbestçe iare edilmekte ve Bibliotekstjanst tarafından serbestçe satılmaktadır.

Çeviren : Hilmi Çelik

(1) Trak : Kütüphanelerde kitap taşımak için 4 tekerlekli araba